

Jon Katz

Ako sa rozprávať so zvieratami

Naučte sa dorozumievať so zvieratami
a pochopiť, čo vám chcú povedať.

**Ako sa
rozprávať so
zvieratami**

Jon Katz

Ako sa rozprávať so zvieratami

Naučte sa dorozumievať so zvieratami
a pochopiť, čo vám chcú povedať.

TALKING TO ANIMALS

Copyright © 2017 by Jon Katz

This translation published by arrangement with Atria Books, a division of Simon & Schuster, Inc.

Slovak edition © 2017 by Eastone Group, a.s.

All rights reserved.

Z anglického originálu Jon Katz – Talking to Animals vydaného vydavateľstvom Atria Books preložila Alica Činčárová.

V roku 2017 vydalo vydavateľstvo Eastone Books, Bratislava.

www.eastonebooks.com

Translation © 2017 Mgr. Alica Činčárová

Jazyková korektúra: Mgr. Ivana Fábryová

Layout: Studio Eastone

Tlač: Kasico, a.s.

Všetky práva vyhradené.

Okrem použitia ukážok na účely recenzie a kritiky žiadna časť tejto knihy nesmie byť reprodukováaná ani šírená v akejkoľvek forme alebo akýmkoľvek prostriedkami bez predchádzajúceho písomného súhlasu vydavateľa.

ISBN 978-80-8109-329-6

Marii a zvieratám

Obsah

Úvod IX

1	Zhováranie sa s Luckym	1
2	Vizualizácia: predstava budúcnosti	19
3	Orson a ohnivé kruhy	35
4	Elvis	59
5	Roseino posolstvo	75
6	Veľký krach	91
7	Flo a Minnie: mačky zo stodoly	99
8	Záchrana zvierat	115
9	Joshua Rockwood	143
10	Dobré ráno, milé kone	153
11	Fate	167

Epilóg: Čo mi povedali, čo ma naučili 181

Poďakovanie 187

Úvod

Kráčal som cestičkou hlboko v lese neďaleko farmy z obdobia občianskej vojny, ktorú som bez dlhého rozmýšľania kúpil pred niekoľkými mesiacmi. Bol podvečer a stmievalo sa. Očarený mäkkou temnotou lesa som vstúpil do krásneho a cudzieho sveta. Bol som taký rád, že som tu, a ešte radšej, že je so mnou aj môj nový pes Rose.

Rose bola mladá borderská kólia, ktorú som práve dostal z Texasu. Vkladal som do nej ako do svojho farmárskeho psa veľké nádeje. Stačilo niekoľko dní a Rose pochopila zmysel prechádzky. Keď som vyšiel z domu, dychtivo pobehovala a držala sa pri mne, ako to skvelé pracovné plemená inštinktívne robia.

Jedného dňa, keď sme boli na prechádzke a užívali si spoločný čas, sa odrazu atmosféra zmenila, nastalo napätie. Niečo sa dialo, niečo, čo som vycítil, ale v hustnúcej tme som nedokázal vidieť či počuť. Rose zastala. Čulý, zvedavý, energický pes ustrnul na mieste. Prikrčila sa, ale nešlo o pracovné skrčenie sa, ktoré je hlboké, napäté a nízko pri zemi. Chlpy na krku sa jej zježili; uvedomil som si, že aj mne.

Rose sa presunula priamo pred mňa, akoby ma chcela chrániť. Nechápal som, o čo ide, až kým som sa nepozrel do diaľky a nezbadal tri páry ligotavých žltých očí hľadiacich priamo na nás – asi tridsať metrov pred nami.

Tri kojoty priamo na cestičke; akoby na nás čakali. Na také stretnutie som nebol pripravený. Nikdy som kojota nevidel, ale bolo mi povedané, že kojoty sa ľuďom vyhýbajú a nikdy sa im nepostavia zoči-voči. Očakával som, že pri pohľade na veľkého človeka a jeho psa zutekajú. Nestalo sa tak. Vyzerali pokojné, zvedavé, odhodlané. Rose tiež. Pes a kojoty zaujali takmer zhodný postoj, odrážali jeden druhého ako v zrkadle.

Najviac som sa bál toho, že Rose vyrazí vpred, zvolí si boj a pokúsi sa kojoty zastaviť, akoby šlo o ovce. Už som si všimol, ako ochranársky sa voči mne Rose správa. Raz, keď do mňa zozadu vrazil baran (niekedy to robia, lebo sú plné testosterónu) a pritlačil ma ku kolu, tento malý pes sa podhrabal popod plot, za ktorým bol zavretý, vybehol na kopec, zahryzol sa baranovi do semenníka a hnal to úbohé jačiacie zviera dole kopcom.

Rose pred ničím necúvla.

Teraz som nemal ani poňatia, čo robiť. Uvažoval som, že zlomím konár alebo zodvihnem palicu, ale obával som sa, že akýkoľvek pohyb by mohol vyvolať útok. Rose podišla niekoľko metrov vpred. Nahlas a jasne som jej povedal: „Zostaň.“ Bola to žiadosť, nie rozkaz. V lese to smrteľne stíchlo.

Inštinktívne som sa ani nepohol a rozhodol som sa, že budem trezlivý a pokojný. Zhlboka som sa nadýchol a vyčistil si hlavu. Vedel som, že sa nesmiem otočiť a rozbehnúť, ale nebol som si istý, či dokážem ovládať aj tohto mladého a odhodlaného psa. Ešte stále som bol mestské dieťa a na niečo také som nebol pripravený. A potom sa stalo niečo zvláštne.

Zavrel som oči a utriedil si myšlienky. *Zabudni na všetko, čo si si myslel alebo vedel o lese, psoch, kojotoch a strachu*, povedal som si v duchu. Zhlboka sa nadýchni, myslí jasne a vyžaruj silu. Nedával som Rose žiadne slovné príkazy, ale v mysli som si predstavil to, čo chcem, aby sa stalo, čo som si bol istý, že nastane. *Zobraz dôveru*, povedal som si. Vyžaruj

istotu, jasnosť. Predstavil som si, ako je Rose pokojná, uši má vzpriamené, chvost hore, rovný chrbát. Borderské kólie vedia, ako uprene hľadieť. Už som videl, ako pohľadom zastrašuje ovcu. *Uprene sa zahľad'. Nejač na ňu*, hovoril som si. *Nevykrikuj slová, ktorým ten pes nerozumie, nedávaj príkazy, ktoré nepozná.*

V mojej hlave sa odohrával takýto výjav: Rose stála absolútne pokojne, pohľady kojotov a jej sa stretli, demonštrovala silu, ale nie agresivitu. Nerozbehla sa, nebojovala. Dávala na známosť, že toto je jej cesta a jej človeka. Že má právo byť tu a bude si za tým stáť. Kojoty, bystrí oportunisti, si môžu ísť niekde inde pohľadať niečo ľahšie a bezpečnejšie pod zub.

Hneď potom urobila presne to, čo som si predstavil. Stála, civela a zaujala postoj. Vyzerala absolútne sebedomno a rozhodne, akoby tú cestu vlastnila, a neprichádzalo do úvahy, aby ju uvoľnila. Mohla reagovať stokrát inak – rozbehnúť sa, štekáť, bojovať, vrčať... –, ale urobila presne to, čo som si želal.

Ako sme tam tak stáli, napadli mi aj iné predstavy. Šlo o jej uhol pohľadu, ktorý bol nižšie nad zemou, na úrovni očí kojotov. Séria obrázkov, ktoré som videl vo svojej mysli, bola plná zvedavosti a dezorientácie, nebola v nich skutočná agresivita. V hlave som si nakreslil mentálny obraz toho, čo chcem, aby sa stalo. Využil som všetky svoje zmysly na to, aby som si ho predstavil. Úplne som si vyčistil myseľ, ostala v nej len prítomnosť.

Predstavil som si nehybnosť, pokoj. Myslel som na silu, odhodlanie, absolútnu dôveru. Premietal som si to znova a znova, až kým z toho nebol pocit, a Rose som vyslal správu: *Sme v poriadku, odchádzame, ideme domov.* Predstavil som si prázdnu cestičku, kojoty boli preč. Rose zavrčala, potom zakňučala, ale ani sa nepohla. Vyzerala úplne mierumilovne a sebaisto, nie taká agresívna ako doma, ovládala sa. Ledva dýchala, bola pokojná ako kameň.

Zdalo sa však, že tie žlté oči žiaria ešte jasnejšie, kojoty boli hrôzostrašnejšie. Napriek mojim pokusom vyžarovať pokoj som bol úplne mokrý od potu, vystrašený, čo sa môže stať, ak Rose vyrazí vpred, lebo sa zdalo, že je na to pripravená.

A potom sa celá scéna odrazu zmenila.

Kojoty boli fuč. Jednoducho zmizli. Nezbadal som, ako sa hýbu či kam odbehli. Ale na tie žlté oči tak skoro nezabudnem. Rose sa viditeľne uvoľnila, ale zostala ostražitá. Pozorovala cestičku, načúvala lesu, vetrila, čo sa v ňom deje. Bolo vidieť, že sa tiež snaží porozumieť tomu, čo sa stalo s kojotmi, presahovalo to mňa aj moje nedostatočné inštinkty. Pomaly sa pohla vpred, zavetrila a potom sme sa obaja zvrtili a rýchlo sme sa vrátili na farmu, pričom každý z nás sa po pár krokoch vždy zastavil, otočil a pozrel za seba.

Až neskôr, keď som už bol na svojej novej farme a sedel na verande, som si uvedomil, že sa stalo niečo silné. Rose a ja sme sa na cestičke zhovárali. Začali sme tak niečo, z čoho sa vyvinula úžasná konverzácia, ktorá nám obom zmenila život. Ktorá mi viac než raz zachránila život a pomohla mi prežiť, dokonca prosperovať, na tridsaťšesthektárovej farme s ovcami, kravami, kozami, so psami a s ďalšími zvieratami a zažívať radosť a námahu, metelice a dramatické chvíle, úteky či násilie. Moja konverzácia s Rose sa vyvíjala nad očakávanie dobre, pretvárala moje predstavy o zvieratách a otvorila mi oči voči možnostiam, ako ich chápať a učiť sa, ako s nimi skutočne komunikovať, ako prehlbovať spojenie, ktoré prevyšuje potrebu cvičiť, žiadať, kričať a manipulovať.

S Rose sme začali chápať jeden druhého absolútne nečakaným spôsobom, ktorý sa vyvinul z výnimočnej prvotnej výmeny na lesnej cestičke na ohromný, zložitý, rozmanitý a úžasný dialóg, ktorý som za posledných niekoľko rokov dokázal rozvinúť s mnohými rôznymi druhmi zvierat.

S ďalšou borderskou kóliou Orsonom. S jeden a poltonovým býkom Elvisom. S mačkami na farme – Minnie, Mamou a Flo. So slepým poníkcom Rockym. S lúbeznou fenkou Lenore. S hospicovým psíkom Izzym. So statočným kohútom Winstonom. S mnohými sliepkami a kozami, ktoré sa často zdali múdrejšie než ja. So zachráneným oslíkom Simonom. S dvomi oslicami Lulu a Fanny. S Friedou, opustenou fenkou v pohorí Adirondack. So zápasiacou ovčou mamou Ma. S jahniatkami Liamom, Deb a Jakom. S borderskou kóliou Redom z grófstva Tyrone v Severnom Írsku, pravým nástupcom Rose. A, konečne, s mladou fenkou Fate, ktorá reprezentuje vrchol mojej dlhej a fascinujúcej práce so

zvieratami, a to vrátane spôsobu, akým zvieratá dokážu komunikovať medzi sebou a s nami. Každé z týchto zvierat ma niečo naučilo. Niekedy ide o počúvanie, niekedy o rozprávanie. Často sa to týka mňa.

TO, ČO SA DOČÍTATE na nasledujúcich stranách, nezodpovedá tréningovej príručke zvierat. Nie je to kniha plná rád, ako urobiť to či ono, či vedecká štúdia zvieracieho správania. Nie je to kniha o poslušnosti alebo ako primäť vášho psa, aby urobil presne to, na čo dostal povel. Nie je to ani kniha o právach zvierat. Politika týkajúca sa zvierat mi je rovnako vzdialená ako tá, ktorá sa týka ľudí. Svoje presvedčenie neobhajujem na Facebooku či inde na internete. Nie som tu na to, aby som vám hovoril, čo máte robiť. Cieľom nie je výučba.

Jednoducho dúfam, že čitatelia tejto knihy pochopia, ako správne žiť so zvieratami, ktoré milujú, a lepšie ich chápať. To, čo som sa za posledných niekoľko rokov naučil, nie sú kúzla či vúdú. Nedá sa to kopírovať. Každý dokáže so zvieratami nadviazať hlboký vzťah.

Z pochopenia a podpory zvierat vyplývajú ohromné ekonomické, emocionálne a environmentálne prínosy. Nemôžeme im však pomáhať a chovať ich v našom svete, ak s nimi nedokážeme komunikovať. Ale aby sme to dokázali, potrebujeme ich poznať také, aké skutočne sú, nie ako o nich emocionálne fantazirujeme.

Táto kniha je veľmi osobná, je to duchovná kniha, rozprávanie o mojej ceste, po ktorej som kráčal mnoho rokov, k múdrejšiemu a tajomnejšiemu pochopeniu zvierat. Nie som guru ani vševediaci zvierací majster; neverím, že niekto taký existuje. Môžem sa oprieť len o svoje bohaté skúsenosti a dúfať, že poslúžia a budú užitočné pre tých, ktorých zaujíma hlbší kontakt so zvieratami.

Výcvik je duchovný zážitok, nie precvičovanie dominancie. Ale, samozrejme, platí, že nič nie je čierne alebo biele. Psy žijú vo svete, ktorý môže byť pre ne nepriateľský a nebezpečný. Sú chvíle, keď jednoducho musia urobiť to, čo sa im povie, a to rýchlo, pre ich vlastné bezpečie a bezpečie iných.

Ale čo je dôležitejšie, výcvik je spôsob poznávania zvierat, milovania ich a pomáhania im, aby žili v našom svete bezpečne. Na efektívnu

komunikáciu so zvieratami môžete využiť niekoľko nástrojov, medzi nimi aj jedlo, reč tela, svoj prístup, postoj a vizualizáciu.

Hneď na začiatku som sa naučil nikdy nepodceniť dôležitosť potravy ako vstupnej brány ku komunikácii so zvieratami. Je to základ ich dôvery a pozornosti. Ak nám zvieratá nedôverujú, nikdy nám nebudú venovať pozornosť; ak nám nedokážu venovať pozornosť, nemôžu nás počúvať. Potrava, používaná premyslene a rozumne, túto dôveru a pozornosť buduje.

Áká je dôležitá reč tela, som prvý raz pochopil pri svojom jeden a pol-tonovom býkovi Elvisovi, monštruóznom obrovskom zvierati. Býky nie sú známe tým, že by komunikovali alebo načúvali a jeden farmár za druhým ma preto varovali, aby som sa k nemu nepribližoval. Bolo mi povedané, že tieto zvieratá sú nevychovatelné. Ale Elvis nevyčítateľný nebol. Naučil som sa, ako si získať jeho dôveru pomocou jabĺk a pomarančov a ako urobiť pohyb, ktorým som ho primäl zastaviť z rýchleho klusu tak, aby ma nezaoral do zeme. Prišiel, keď som naňho zavolať, zostal, keď som mu povedal, dokonca pokojne stál, keď mu škrabance a rezné rany, ktoré utrpel na paši, mazali masťou a podávali antibiotiká.

Jedlo je na upevnenie dôvery nevyhnutné, ale asi najdôležitejšími pomôckami sú váš prístup a postoj. Zvieratá vedia prečítať úmysel. Ak niečo myslíte naozaj, vedia to; ak nie, vycítia to. Základom je, aby ste si svoje úmysly vyjasnili v hlave a vo svojom postoji, ktorý projektujete zvieratú.

Vizualizácia sa môže zdať zo všetkých komunikačných pomôcok najabstraktnejšia a predstava „obrazovej komunikácie“ pritiahnutá za vlasy, ale v skutočnosti je dobre vedecky preskúmaná a behaviorálna veda (veda o správaní) bola známa už za dôb Aristotela. Behavioristi (odborníci na správanie) a výskumníci, ako napríklad Temple Grandin (autorka knihy *Animals in Translation – Zvieratá v preklade*), už niekoľko rokov skúmajú prepojenie medzi spôsobom, ako premýšľajú psy a autistické deti – obe skupiny totiž premýšľajú v obrazoch.

Ľudia často zaplavia ohromené zvieratá slovami, ale zvieratá slovne nekomunikujú. Podľa biológov a behavioristov ako Grandin komunikujú prostredníctvom obrazov a rýchlo sa pohybujúce obrazy v ich vedomí

spúšťajú ich silné inštinky. Frank Niles, známy sociológ, dobrodruh a športovec, tvrdí, že vizualizácia vo svojej najjednoduchšej forme je jednoducho technikou na vytváranie mentálnej predstavy o budúcej udalosti. Je to umenie predstavovania si toho, čo chceme. Keď si vizualizujeme vytúžený výsledok, začneme veriť, že je možné dosiahnuť ho. Výskumy potvrdzujú, že vizualizácia dokáže tiež znížiť pocity úzkosti a strachu.

Zvieratá sú výnimočne vnímavé – čo sa týka našich pocitov a pohybov, pachov a emócií. Prostredníctvom týchto vnemov dokážu pochopiť to, čo sa im pomocou obrazov snažíme vysielat'. Nie sú to žiadne čary-máry či okultizmus. Vyžaduje si to len bdelú pozornosť, sústredenie a disciplínu. Pre človeka ako ja je ťažké myslieť v obrazoch, možno ešte zložitejšie preto, lebo ako píšuci autor prirodzene inklinujem k vážnosti a sile slov. Lenže pokiaľ ide o komunikáciu so zvieratami, slová sú do značnej miery nanič. Prijať predstavu komunikácie prostredníctvom obrazov môže byť skúsenosť, ktorá všetko zmení. Tento spôsob úspešne používam už roky, ale každý deň sa učím niečo nové.

NIE JE TO TAK DÁVNO, čo Američania žili so zvieratami a dobre ich poznali. V súčasnosti veľká väčšina Američanov žije na pobreží, odtrhnutá od sveta prírody a reálneho života zvierat. Postupom času sme si pohľad na zvieratá citovo zafarbili. Čoraz viac na ne hľadíme cez optiku závislosti, záchrany a zneužívania. Zdá sa, akoby sme na ne museli hľadieť ako na bytosti vzbudzujúce súcit, bezmocné a závislé tvory; to ešte viac prehlbuje naše spojenie s nimi a poskytuje nám to, čo tak veľmi potrebujeme – cítiť sa milovaní, prepojení a užitoční. To však nie vždy znamená, že ich chápeme.

Keď som mal päťdesiat, po niekoľkých rokoch pôsobenia ako novinár vo Washingtone D.C. a po tom, čo som prerušil kontakty so zvieratami, ktoré v čase môjho dospievania pre mňa znamenali tak veľa, som sa rozhodol, že sa pokúsim tú medzeru vo svojom živote preklenúť. Odšahoval som sa na vidiek, aby som znova nadviazal vzťah so zvieratami a s prírodou. Odvtedy sa každý deň učím niečo nové o tom, ako načúvať zvieratám a zhovárať sa s nimi tak, aby som z toho mal prospech ja aj ony.

Moje zvieratá sú zdravé, spokojné, láskyplné a komunikatívne. Neublížujú ľuďom ani druhým zvieratám. V našom spoločnom živote sa harmonicky snúbia kompromisy s pochopením.

Tieto techniky – jedlo, reč tela, postoj a vizualizáciu – používam pri učení psov, aby sa nepribližovali k hlavnej ceste, už asi desať rokov. Učím ich, aby nikdy nešli cez cestu bez dovoľenia, aby sa nikdy netúlali v jej blízkosti a aby nikdy nenaháňali iného psa, loptu, hračku, zajaca či veveříčku, ak by si to vyžadovalo, že musia prejsť cez cestu.

Keď píšem tieto riadky, spomínaný prístup som uplatnil už pri ôsmich psoch: troch labradoroch, štyroch borderských kóliách a jednom krížencovi rotvajlera a ovčiaka. Všetky tieto psy mali sklony k výbušnému naháňaniu – lôpt, palíc, zvierat, iných psov, mňa.

Lenore, moja fenka čierneho labradora, bola divokým a zanieteným psom, ktorý dokázal prebehnúť cez ostnatý drôt, aby aportoval loptičku, a ktorý každé ráno, keď som ho vypustil z domu, zbožňoval bezhlavo vyzaziť von. Keď mala Lenore osem mesiacov, začal som ju brávať k strmej ceste, ktorá sa vinie hneď vedľa nášho domu. Je to obzvlášť nebezpečná cesta, lebo autá jazdiace z kopca naberajú rýchlosť a často idú prirýchlo na to, aby dokázali ľahko či pohotovo zabrzdiť.

Vzal som vrečko s hovädzimi kúskami a každé ráno som ich pár vysypal na určité miesto, asi štyri metre od cesty. Na tretí či štvrtý deň, keď Lenore našla hovädzie kúsky, zostala stáť pri tej hranici a dúfala, že dostane ďalšie. Ak ma tam počkala, zopár som jej hodil, z čoho sa stal veľmi rýchlo zvyk. Netrvalo dlho a oveľa viac ju zaujímala hovädzina než cesta.

Asi po desiatich dňoch som postup zmenil. Pár kúskov som hodil na obvyklé miesto, potom som pred ňu natiahol ruku a povedal som: „Zostaň.“ Ak zostala tri minúty alebo dlhšie, dostala viac mäsa.

To bola teda výchovná časť s jedlom; položili sme účinné základy komunikácie, získania dôvery a pozornosti. Keď už raz pochopila, že tam má zostať, dialo sa to automaticky aj bez hovädzích kúskov.

Zakaždým, keď sme vyšli von, zostali sme na tom mieste aspoň tri minúty. Zaujal som pozíciu medzi Lenorou a cestou, ruku som držal hore, stál som vzpriamene a povedal som „zostaň“, ale bez prílišného

prikazovania a presvedčania. Niekedy som ju odmenil maškrtou, inokedy nie. Nikdy si nebola istá, či niečo dostane.

Reč môjho tela bola jasná. Bol som strnulý a plne prítomný, priamo medzi ňou a cestou. Ruky som držal od tela, čo je postoj, aký väčšina zvierat rešpektuje. Ak sa trochu pohla smerom k ceste, dupol som nohou a zamračil sa – bol to viac môj neúspech ako Lenorin. Ak som bol netrpezlivý, znamenalo to, že si to musím lepšie ujasniť vo svojej hlave. Hovoril som si, *dokážeme to, zvládnem to, uspejem. Nikdy sa k ceste nepriblíži, ani pre loptičku, ani kvôli veveričke či pre steak*. A myslel som to vážne.

Potom som uskutočnil obrazovú komunikáciu. Predstavil som si Lenoru, ako sa zakaždým, keď sme vyšli von, zastavuje na rovnakom mieste, sedí a čaká na inštrukcie. Trasu som pokryl kúskami jedla, svoju snahu som pozitívne posilňoval rečou tela a inštrukciou „zostaň“. Potom som pridal poslednú vrstvu vizualizácie: vyčistil som si hlavu a sústredil sa na to, čo chcem, aby sa stalo.

Psy sú darwinovským zázrakom – adaptovali sa a tisíce rokov sa im darí prosperovať tým, že dokážu prísť na to, čo od nich človek chce a potrebuje, a urobia to. Ony nás *chcú* potešiť; týmto spôsobom prežívajú. Našou úlohou je komunikovať s nimi tak, aby pochopili, čo od nich chceme a potrebujeme. A na oplátku môžu žiť psy v bezpečí s nami a my sa o ne budeme starať, kŕmiť ich, poskytneme im prístrešie, venujeme im pozornosť a náklonnosť.

Ak zvieratám nerozumieme, nemôžeme skutočne vedieť, ako im pomôcť prežiť a v bezpečí aj naďalej prebývať v našom svete. V roku 2014 zverejnil Svetový fond na ochranu prírody správu, podľa ktorej od roku 1970 (teda približne za posledných 45 rokov) vyhynula asi polovica zvieracej ríše tejto planéty. Mám pár uskutočniteľných ideí či návrhov, ako zvieratám pomôcť, lebo už často nechápeme, čo vlastne zvieratá skutočne potrebujú.

V posledných rokoch som písal o jednom z najpríznačnejších konfliktov vo svete zvierat – o hnutí za zákaz používania koní zapriahnutých do kočov v mestách ako New York pre všeobecne rozšírené presvedčenie, že takáto práca je pre zdomácnené zvieratá, ako napríklad kone, krutá

či dokonca že ide o týranie. Zdá sa však, že zástancovia týchto zákazov nevedia, že tieto kone nikdy nežili v divočine, že boli vyšľachtené ako pracovné plemeno, ktoré potrebuje pracovať, aby bolo aktívne a zdravé, a mestskému životu sa dokáže prispôbiť ľahšie než iné zdomácnené zvieratá – dokonca ľahšie ako psy. To, čo tieto kone potrebujú, sú práca, podnety, prístrešok, zdravá potrava a dobrá zdravotná starostlivosť. A to, čo potrebujú ľudia, hlavne deti, je väčší, nie menší, kontakt s týmito úžasnými tvormi. Ale veľa ľudí to nevie, lebo namiesto komunikovania s koňmi a pochopenia ich potrieb projektujú do nich svoje emócie a ponáhľajú sa, aby ich zachránili, pričom ich tým niekedy priamo ničia. Takže máme dobré dôvody na to, aby sme sa zhovárali so zvieratami. Závisí totiž od toho ich život.

Odkedy som pracoval s Lenorou, nikdy neprešla za „stanovené miesto“, nikdy nevybehla na cestu a nikdy nič nenaháňala smerom k nej. Dokonca som ju aj otestoval. Rozložil som na cestu potravu, hodil som loptičku, sám som sa rozbehol cez cestu a snažil sa primäť ju, aby ma naháňala. Lenore ani raz neprebehla cez cestu, ak nedostala jednoznačný jednoslovný povel – „cez“. Zmysel jednoslovných povelov je v tom, že uprostred celého toho ľudského trkotania sú rýchle a pre psa jednoduché na pochopenie. Preto majú ovčiarske psy ako borderské kólie často jednoslabičné mená. Pozorne používaná reč je v procese učenia sa, ako komunikovať so zvieratami, rozhodujúca. My, ľudia, máme sklony k používaniu priveľa slov, pričom mnohé z nich len odrážajú naše sklamanie, zlosť a zmätok. Je dôležité, aby sme používali čo najmenej slov a spájali ich s takým správaním, ktoré je žiaduce a snažíme sa oň.

Komunikácia so zvieratami poskytuje veľa prínosov. Lásku, dôveru, duchovné prepojenie, ktoré vchádza do srdca vzťahu medzi človekom a zvieratom. Prepojenie s prírodou, liečivý a výchovný aspekt života so zvieratami. Zakaždým, keď im načúvam, sa naučím niečo o sebe. Vyvíjam sa a rastiem.

Tak to bolo aj v prípade Reda, psa, ktorý nikdy nežil v dome, kým neprišiel ku mne na farmu. Nebol vychovaný doma; vždy žil von. Lino-leum na podlahe mu naháňalo strach. Red a ja sme sa dokonale hodili na veľký experiment, ktorý sme sa chystali spoločne podniknúť, výpravu do

srdca komunikácie medzi človekom a zvierateľom. Bol to pozoruhodne inteligentný a prispôsobivý pes, zvedavý, dychtivý vyhovieť vám, zvyknutý riešiť problémy. Ja som impulzívny a netrpezlivý človek, zľahka nesústredený. Ale s Redom sme si sadli ako dva kúsky puzzle skladačky.

Keď prišiel na farmu, musel si privyknúť na súžitie s tromi oslíkmi – strážne zvieratá, ktoré si mysleli, že Red je kojot loviaci ovce – a Rockym, slepým poníkom plemena appaloosa, ktorý pätnásť rokov žil sám na pastve, kým sa pridala k nám. Red sa naučil vyhýbať ceste, cestovať v aute a byť spokojný medzi ľuďmi. Tiež sa musel naučiť náročné a absolútne presné postupy práce terapeutického zvierateľa. Na našej farme totiž spolupracujeme s vojnovými veteránmi z Afganistanu a Iraku, a keď máme sedenie, musíme spolu komunikovať tými najjasnejšími a najspôhlivejšími spôsobmi.

Raz sme videli mladého veterána trpiaceho ťažkým posttraumatickým stresom; aj najmenší hluč či pohyb ho mohol traumatizovať. Red k nemu pristúpil a ja som chcel, aby jeho pohyby boli veľmi pomalé a opatrné. Zdvihol som teda ruku, čím som mu dal signál, aby sa zastavil, a potom som ňou jemne mávol, aby sa pohol vpred. Tlmeným hlasom som povedal „Ššššš!“; aby vedel, že má byť potichu. V tejto situácii som preňho nemal žiadne pokyny – všetko úplne záviselo od našej schopnosti komunikovať a vzájomne sa chápať. Red sa pomaly priblížil k mladému mužovi, pozoroval ho, ale pozeral tiež na mňa a počúval ma. Keď bol v jeho blízkosti, položil si hlavu na jeho koleno a čakal, ako zareaguje. Tento prístup poskytol vojakovi čas na to, aby sa na psa pripravil. Kým sa Red k nemu priblížil, vojak sa už usmieval a bol pripravený. Nepovedal som ani slovo a nevydal som žiaden príkaz.

Nastal prekrásny kontakt a úspešné terapeutické sedenie. Red aj naďalej formoval moje predstavy o vzťahu medzi človekom a zvierateľom. Nedávno som ho vzal na jednu z našich každodenných prechádzok, tentoraz na miestny, krásne obhospodarovaný cintorín s veľkými stromami a kľukatými cestičkami.

Reda som nikdy nevodil na vôdzke. Bez problémov kráča vedľa mňa, pohybuje sa spolu so mnou a nespustí ma z očí. Nevšima si iné psy a neodbieha za čudnými pachmi a zvukmi. V to ráno sme zašli ďaleko. Bol

som unavený a nesústredený a sprvu som si nevšimol smútiacu rodinu pri novom hrobe asi desať metrov pred nami. Ticho stáli, s výnimkou plačúceho mladého dievčaťa.

Red je citlivý; intuitívne sa vyhýba ľuďom, ktorí si neželajú kontaktovať sa s ním či byť rušení. Lenže videl som, ako pri pohľade na tú rodinu znehybnel. Vztyčil uši, otočil sa a pozrel na mňa. Pokýval som hlavou dozadu a dopredu a zdvihol som ruku, čo bol signál pre „zostaň“. Na môj povel rýchlo reagoval. V mysli som v rámci obrazového dialógu použil predstavu, ktorá u Reda predtým vždy fungovala. Predstavil som si, ako zostáva pri mne a spolu prechádzame okolo smútiacich pozostalých. Odbočili sme vľavo, keď som si všimol, že sa znova na mňa prosebne a neisto díva, akoby chcel, aby som to znova zvažil. Za mnoho rokov húževnatej práce s inými psami som sa naučil, že ak chcem od nich prijímať správy, je dôležité, aby som starostlivo počúval. Keď na mňa Red pozrel, v mysli som uvidel obraz, ako kráča k dievčaťu a utešuje ju. Zdalo sa, akoby mi hovoril: „Je to v poriadku, uvíta to, pomôže jej to, potrebuje ma.“

Pre mňa to bola mäťúca informácia. Musel som urobiť ťažké rozhodnutie. Nikdy by som nechcel byť zodpovedný za to, že môj pes naruší jeden z najintímnejších a veľmi emotívnych zážitkov človeka – žiaľ nad hrobom. Môcť sa prechádzať so psom po cintoríne bola výsada; nechcel som zneužívať takú dôveru. Ale teraz som počul správu od Reda vychádzajúcu z jeho inštinktov o človeku v núdzi.

Sú veci, ktoré psy pre svoje silné inštinkty, znamenité čuchové schopnosti a videnie dokážu vycítiť oveľa lepšie ako ľudia. Zatiaľ čo ľudia sa obmedzujú na slová a vizuálne vnemy, zvieratá majú oveľa viac prostriedkov, ktorými dokážu prečítať niečie emócie. Naše nálady dokážu vycítiť oveľa rýchlejšie ako my tie ich.

Postupom času som sa naučil Redovi dôverovať. Videl som, ako pracuje na terapeutických sedeniach; je to znamenite senzitívny pes.

A tak som v ten deň na cintoríne minútku počkal, potom som sklonil hlavu a prikývol. Vytvoril som si predstavu toho, čo som chcel, aby sa stalo – v mojej predstave Red pokojne pristúpil k dievčine. Bol som nervózny. Bolo by mi veľmi ľúto, keby som to celé zle pochopil. Red mi

porozumel, pochopil, že mu dávam slobodu urobiť vlastné rozhodnutie. Tichučko, jemne mávajúc chvostom prešiel cez štrkovú cestičku k dievčaťu, ktoré stálo pri svojej rodine.

Zdalo sa mi, že môže byť v tínedžerskom veku. Fňukala, hlavu mala v dlaniach. Red pokojne podišiel priamo k nej a hlavou sa oprel o jej koleno. Dievča sa naňho celé prekvapené pozrelo, vzdychlo, usmialo sa a kľaklo si na zem.

„Ach, ahoj,“ povedala a ja som si všimol, ako sa žena, ktorá vyzerala ako jej mama, pousmiala. Red sa oprel o dievča, ktoré ho objalo. Zdalo sa mi, že to trvalo veľmi dlho. Sám som sa takmer rozplakal, tak ma dojala táto scéna plná lásky a útechy. Red vedel, čo robí, vedel, čo tá dievčina potrebuje a po čom túži.

Dal mi to vedieť a ja som ho počúvol. Pre mňa to bol hlboký zážitok. Bol som taký šťastný, že mám psa s takou sebadôverou a takými silnými vlohami na liečenie.

Kráčal som ďalej, potom som sa otočil a niekoľko minút som čakal. Dievča stále objímalo Reda. Po chvíli sa postavilo, sklonilo sa, aby ho pobožkalo na ňufák, poďakovalo mi na diaľku a otočilo sa späť k rodine. Red nepotreboval žiaden pokyn. Rýchlo sa vrátil ku mne a pokračovali sme v prechádzke.

Táto komunikácia bola tým najpôsobivejším a najsilnejším zážitkom, aký som vo svojom súžití so zvieratami zažil. Žijeme s nimi, ale vieme o nich tak málo. Často máme na veci odlišné názory a ideme proti ich silným inštinktom. Zápasíme, aby nás poslúchali, ale často si neuvedomujeme, že inak by sme sa mohli dostať oveľa ďalej.

AK BY SOM MAL niekoho nazvať krstným otcom tejto knihy, bol by to prírodovedec Henry Beston, autor úžasnej knihy *The Outermost House (Najodľahlejši dom)*, ktorú napísal už takmer pred sto rokmi. Je všeobecne považovaný za inšpirátora hnutia za práva zvierat, lebo vyzýval k „múdrejšiemu a mystickejším chápaniu“ zvierat, ktoré ešte máme na tomto svete. „Človek zvieratá nemá čo posudzovať,“ napísal. „Vo svete, ktorý je starší a zložitejší, než sme my, sa zvieratá perfektne pohybujú, sú obdarené vyvinutejšími zmyslami, ktoré sme my stratili alebo sme ich ani nikdy

nedosiahli, žijú podľa hlasov, ktoré my nikdy nebudeme počuť... Nie sú to naši súrodenci ani poskokovia; sú to iné národy, chytené spolu s nami do siete života a času, naši spoluväzni v nádhere a bolesti zrodu zeme.“

Najlepší, najmúdrejší a najinšpirujúcejší opis zvierat, aký som kedy čítal. Rád by som naplnil odkaz jeho autora.

Beston nebol politik. Hnutie za práva zvierat si nepredstavoval tak, ako ho poznáme dnes, a tiež pochybujem, že by sa oň zaujímal. Nebol to človek plný zlosti a predsudkov. Keď som sa rozhodol, že sa naučím, ako sa skutočne zhovárať so zvieratami vo svojom živote, so svojimi spoločníkmi v radosť i bolesti, často som naňho myslel.

Za posledných dvadsať rokov som skutočne veľmi usilovne pracoval na tom, aby som vnímal zvieratá múdrejším a mystickejším spôsobom. Počúval som veterinárov, behavioristov, trénerov, chovateľov, záchranárov a dokonca aj pracovníkov veľkochovov. Prácou so psami rasy border-sekej kólie som strávil tisícky hodín. Pomohol som priviesť umierajúceho oslíka späť k životu, v noci som vyťahoval jahniatka z brucha ovce, zápasil som s energickými kozami, učil sa, ako komunikovať s bojovnými a nepredvídateľnými baranmi. Každý deň som si robil poznámky a nafoťil som tiež tisícky fotografií.

Zvieratá, obzvlášť psy, sa stali komplexnou a veľmi emocionálnou súčasťou nášho života. Utrácame milióny za zložité a drahé výchovné manuály a videá. Zvieratá čoraz viac vnímame ako úbohé stvorenia, ktoré potrebujú záchranu a zásah v núdzi. Chceme, aby žili dokonalý život, často lepší, než máme my. Projektujeme do nich svoje slová, myšlienky a emócie, liečime ich na ľudské neurózy, bezradne na ne jačíme. Zvieratá si zosobňujeme; vnímame ich ako verzie samých seba s našimi myšlienkami a emóciami. Náš prístup k nim je najčastejšie s cieľom výchovy, aby robili to, čo im povieme – považujem to za systém komunikácie, v ktorom ľudia aj zvieratá úplne zlyhávajú. Štandardné tréningové metódy v mnohých prípadoch ponizujú zvieratá, lebo sa k nim správajú ako k bezduchým, hlúpym a bezradným tvorom. Im aj sebe tak narobíme viac škody než úžitku.

Komunikácia so zvieratami pre mňa predstavuje posvätnú výzvu a zodpovednosť. Nikdy to nie je o poslušnosti; ide o duchovnú a mystickú

záležitosť. Vyžaduje si to od nás, aby sme zmenili to, k čomu sme boli vedení – naše domnienky o tom, ako zvieratá myslia.

Na ľudí, ktorí sa naučia, ako sa zhovárať so zvieratami a počúvať ich, čakajú možnosti a odmeny, aké si ani nedokážu predstaviť a väčšina nikdy ani nezažila.

Ludia a zvieratá sa od seba bolestne vzdialili. Je len veľmi málo zvierat, ktoré nezutekajú, keď zbadajú človeka. Vytlačili sme ich z nášho života a často aj z nášho sveta.

Existuje však múdrejšie a mystickejšie pochopenie zvierat, ktoré by sme mali poznať, ale dokážeme to iba vtedy, ak sa naučíme, ako sa s nimi zhovárať a načúvať im. Komunikácia so zvieratami má mnoho prínosov. Lásku, dôveru a duchovné prepojenie, ktoré vychádza priamo zo srdca tohto ľudsko-zvieracieho zväzku. Zakaždým, keď zvieratám načúvam, rozvíjam sa a rastiem.